NAUJIENOS — PART 2 — Chicago, Ill. — Šeštadienis, Balandžio-April 23 d., 1966 m.

Naujienų Antroji Dalis

NR. 807 CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS XXII METAI

Nauji reiškiniai Lietuvos laisvinime

JUOZAS AUDĖNAS

Dvidešimt penktaisiais Lietuvos okupacijos metais VLIKAS kvietė visas gyvas lietuvių jėgas tvirčiau ir stipriau į Lietuvos laisvinimą įsijungti. 1965 metai buvo paskelbti "Ypatingai sustiprintos kovos metais". Laisvieji lietuviai tai labai gerai suprato, sujudo ir aktyvi kova pasireiškė visame laisvajame lietuvių gyvenamame pasaulyje. Dėl tų sustiprintų ir aktyvių žygių dėl Lietuvos laisvės ir Maskvos politikai ir jų patikėtiniai Lietuvoje labai daug nervavosi, vis mėgino atsikirsti ir mūsų darbus suniekinti. Tuos visus reiškinius jautriai išgyveno pavergta tauta, kuri kasdien, kaip ir visuomet, buvo informuojama per VLIKO išlaikomas radijo transliacijas iš Romos ir Vatikano.

Nuo seniai ALTO pastangų dėka, Lietuvos byla labai gerai žinoma JV Kongrese, Baltuose Rūmuose, Valstybės Departamente ir vietinėse administracijose. Iš antros pusės, reikia pabrėžti, kad Lietuvos byla yra geriausiai žinoma visose užsienių reikalų ministerijose, kur tik yra Lietuvos atstovybė.

Kai tik ateina vasario šešioliktoji, Alto pastangų dėka, taip jau susitvarkyta, kad senatoriai ir kongresmanai pasako kalbas apie Lietuvą arba savo atskirus pareiškimus įdeda kongreso darbuose. Ir šiemet vasario 14 d. proga kalbėjo net 74 atstovai. Altas dažna proga lanko Valstybės Departamentą ir pas kiekvieną prezidentą gauna audiencijas. O jei valstijos gubernatorius ar miesto burmistras paskelbia Lietuvos Dieną, juk niekas nesiginčija, kad tai vietinio Alto pastangomis padaryta. Pastaraisiais metais vienur kitur tokių proklamacijų pasirūpina ir PLB vietinės valdybos. Iš to seka, kad šiame krašte Lietuvos byla yra plačiai žinoma.

Prieš keliolika metų New Yorke buvo įsteigtas grynai egzilinis Lietuvos Laisvės Komitetas. Jis yra įsijungęs į Pavergtųjų Europos Tautų Seimą, per kurį drauge su kitų devynių tautų egzilais kalba pasauliui 100 milijonų pavergtų Europos tautų vardu. PET Seimui visada yra atviros durįs į Valstybės Departamentą, Kongresą ir viso pasaulio vyriausybes bei parlamentus. Jis juos lanko ir kelia tų pavergtųjų bylas. Per ilgesnę metų eilę PET Seimo delegatų, tarp jų ir lietuvių, susidarė nuolatiniai ir pastovūs ryšiai su Jungtinėmis Tautomis ir jų delegacijomis. Ne be ko, PET Seimas yra nuolatinis klientas įvairiuose Europos ir Azijos tautų sąjūdžiuose, kur tik veda kovos prieš Sovietų Rusiją reikalai.

VLIKAS taip gerai žinomas įvairiose minėtose institucijose. Jos visos Vliko aprūpinamos informacine medžiaga Lietuvos reikalais, o ne be ko ir asmeniniais Vliko atstovų apsilankymais. Vlikas yra vienintelė, kaip jai ir pridera, veikianti globaliniu mastu organizacija, kuri informacijomis aprūpina ir svetimąjį ir savąjį lietuvišką laisvąjį pasaulį. Vlikas turi ypatingai tamprius ryšius su pačia pavergtąja tauta, imdamas iš ten visokias informacijas ir pateikdamas jai savo gyvu žodžiu visas žinias iš gyvenimo laisvajame pasaulyje. Tuo būdu Vlikas yra pats ryškiausias kolaborantas su lietuvių tauta pavergtoje tėvynėje.

Šie visi Lietuvos laisvinimo reikalai taip susiklostė, kad JAV yra bazė, kurioje koncentruojasi mūsų laisvinimo jėgos ir darbai. Viena, čia didžiausias ir geriausiai gyvenąs lietuvių skaičius, palyginus su bet kuriuo kitu kraštu; antra, šis kraštas pirmasis paskelbė ir griežtai laikosi nepripažindamas Lietuvos į Sovietų Sąjungą inkorporavimo ir trečia, šio krašto administracija yra vienintelė visame pasaulyje savo nusistatymą Lietuvos atžvilgiu viešai ir oficialiai pakartotinai pareiškianti. Šio krašto Kongresas yra vienintėlis pasaulyje parlamentas, kuriame jo nariai net po kelis kartus per metus kelia Lietuvos bylą.

Mūsų spaudoje ir organizacijose nuolatos pasigirsta balsų, kad tie visi gražūs mano paminėti dalykai esą niekas kitas, kaip tik tuščios pasakos, kai JAV nerodančios nei mažiausios akcijos Lietuvos išlaisvinimui. Tokios akcijos nebuvimas laikomas nusisukimu nuo pavergtųjų tautų, tarp jų ir Lietuvos, reikalų, nes dedamos didžiausios pastangos geram sambūviui su Sovietų Sąjunga.

Kol kas, deja, neturime daugiau pavyzdžių, kad bet kuriame kitame krašte gyveną lietuviai turėtų tokių glaudžių ryšių su vyriausybėmis ar parlamentais Lietuvos bylos klausimu. Tik Pietų Amerikoje lietuviai savo dvimetiniais kongresais, vasario 16 d. minėjimais, padaro visai geras politines demonstracijas, kuriose dalyvauja ir tų kraštų žymūs politikai bei kultūrininkai. Jiems daug padeda ir mūsų atstovybė Montevideo.

II

Greta čia paminėtų Lietuvos laisvinimo veiksnių, organizacijų ir tradicijų, pamažu išauga ir naujų visuomeninių užuomazgų, kuriose formuojasi kitos, jau specifinės, Lietuvos laisvinimo idėjos ir veikla. Pirmon eilėn tenka imti p. L. Valiuko vadovaujamą komitetą, kurio pagrindinis uždavinys yra pasiekti, kad JAV Kongresas priimtų nutarimą, įpareigojantį vyriausybę iškelti JT Baltijos valstybių klausimą Sovietų Rusijos okupacijai panaikinti. Reikia pripažinti, kad jau daug pasiekta, kai 1965 m. birželio 21 d. Atstovų Rūmai tokio turinio nutarimą priėmė. Reiškia, esame jau beveik pusiaukelyje. Darbas varomas toliau, nes reikia, kad ir Senatas tokį nutarimą priimtų. Jei tai pavyktų, JAV vyriausybė būtų priversta tuos nutarimus vykdyti.

1965 m. akcija išjudino ir naujų sąjūdžių arba gerai paveikė senuosius, nes buvo suruošta daug puikių ir vertingų demonstracijų Lietuvos laisvinimo reikalu. Paskutinė ir pati įspūdingiausia iš visų demonstracijų buvo lapkričio 13 d. žygis į Jungtines Tautas. O kaip praktika parodė, jauni žmonės demonsaracijos uždavinį labai gerai suprato, paruošė ir įvykdė. Žadama tuo keliu ir toliau eiti. Tenka tik palinkėti geriausios kloties. Artinasi birželio mėnuo: Lietuvos žlugimas, deportacijos, sukilimas ir Nepriklausomybės atstatymas. Tikėsime, kad ir birželis bus išnaudotas paveikiom demonstracijom.

Š. m. kovo 6 d. New Haven, Conn., buvo gausus, ekstra vyresnių ir jaunesnių asmenų sušauktas politinis sąsivažiavimas, kuriame dalyvavo apie 70 asmenų. Šiame suvažiavime buvusi išryškinta dar viena specifinė sritis, tai sustiprinta kova su komunistais ir jų apraiškomis šiame krašte. Mėginami nutiesti keliai ir glaudžiau bendradarbiauti su šio krašto antikomunistinėmis organizacijomis. Kai tai bus atsiekta, tada visiems bus aišku, kad lietuviai kovoja ne tik su Lietuvos okupantu Sovietų Rusija, bet ir su komunizmu, kaip su tautų ir žmonijos priešu.

Šiemet džiaugiamės Jaunimo Metais. Pasiruošimai Jaunimo Kongresui, atrodo, virte verda. Kongreso organizatoriai, taip pat jaunųjų būrys, užsidėtąją naštą tempte tempia. Nors šiam reikalui visuomenėje pritarimas didelis, bet realios paramos ir

(Nukelta į 2 psl.)

Georges Seurat "Grande Jatte" fragmentas
(Chicagos Art Instituto nuosavybė)

NAUJI REIŠKINIAI...

(Atkelta iš 1 psl.)

talkos tam darbui kol kas iš visuomenės pusės labai trūksta. Tikėsime, kad jų atsiras ir Didysis Jaunimo Kongresas įvyks kaip suplanuotas. Tai bus nauja ir labai, labai didelė demonstracija. Ne šiaip demonstracija, bet svarbi politinė demonstracija, Lietuvai laisvės reikalaujanti.

III

Šitaip trumpai surikiavau permanentines, globalines, vietines ir vienkartines mūsų organizacijas tiesioginėje Lietuvos laisvinimo kovoje, tvirtai stovinčias ar atitinkamu momentu pasirodančias bei specifiniais laisvinimo klausimais užsiėmusias.

Jeigu daugiau ar mažiau veikiama, tai yra pakankamai medžiagos ir mūsų spaudai tuos ir kitus dalykus visapusiai apsvarstyti bei pasisakyti. O joje, nors ir retokai, bet vistik pasitaiko ir šiokių bei tokių pasiūlymų, kas dar darytina laisvinimo darbe. Todėl tenka bent trumpai pažvelgti ir į šitą klausimo pusę. Pirmon eilėn imu neseniai pasirodžiusį Metmenų 10 numerį, kuriame tais klausimais yra net trys išsamūs straipsniai: V. Rastenio, "Pasimetimas tarp kairės ir dešinės, Amerikos ir Lietuvos"; Pr. Zundės — "Ar mūsų kelias veda į laisvę", ir A. Gurecko — "Laisvės kovos metodiką peržiūrint". Straipsniai ilgi ir aš jų neaprašinėsiu nei necituosiu. Sustosiu tik ties priekaištais ir naujais pasiūlymais.

Perskaičius p. Rastenio straipsnį gaunasi įspūdis, kad straipsnio autorius labai ir net labai yra pasimetęs tarp jo paties minimų keturių dalykų: kairės ir dešinės, Amerikos ir Lietuvos. Net neberandama: Nei kur joti, nei kur sustoti, nei kur naktelę nakvoti. Mūsų įtemptoje kovoje su okupantu, lyg ir stengiamasi atsistoti nuošalyje, o tik kartotinai priminti, kas daroma, tai vis beveik kur reikiant nepataikoma. Tai iš tiesų jau grynai defetistinis pasimetimas. Straipsnio gale p. Rastenis ilšeina jau su aiškiais savo pasiūlymais, pateikdamas visą eibę klausimų, į kuriuos, esą, mes neturime jokių paruoštų atsakymų. Kaip tai: Ar tik tarptautinis komunizmas su savo socialine sistema, ar ir Rusijos imperializmas yra Lietuvos priešas? Ar kapitalistinės santvarkos grąžinimas į Lietuvą mums yra ar nėra būtina Lietuvos laisvės sąlyga? Kokių idėjų turime dėl prievarta vykstančių demografinių pakeitimų Lietuvoje? Ir visa eilė, net civilinės metrikacijos klausimų. Labai gaila, kad straipsnio autorius pirma nori mus nukelti į studijas visokių klausimų, o nepateikia jokios sugestijos dėl paties esminio klausimo: **kuo ir kaip turime geriau kovoti, kad pirm visko Lietuva būtų laisva?** Mano dėta, tai pats svarbiausias klausimas, bet ne civilinės metrikacijos klausimas būsimoje laisvoje Lietuvoje ir pan. Juk tuos klausimus pati laisva tauta išspręs vietoje, jei tik rusas nebesėdės ant jos sprando.

Tuo dar nenoriu pasakyti, kad p. Rastenio iškeltieji klausimai savaime nebūtų verti dėmesio. Bet nemanau, kad būrelio lietuvių emigrantų paruošti vienoki ar kitoki aktualūs Lietuvai modeliai jau pilnai tiktų atkursimos Lietuvos sąlygoms. Lietuvai būtų naudinga, kad naujosios emigrantų kartos galėtų savo idėjas ir demokratinius principus, bent nors kiek jų, parvežti išlaisvinton Lietuvon ir juos suderinti su Tėvynėje išaugusios kartos principais. Vieni kitus gerai papildytų. Bet tai nėra mūsų dienų Lietuvos laisvinimo aktualija.

Pr. Zundė savo ilgame ir labai gerai apdorotame straipsnyje taip pat paliečia ir Lietuvos laisvinimo klausimą. Jis priekaištauja mūsų veiksniams, kad jie vis tebesilaiką pasenusios Lietuvos išlaisvinimo koncepcijos, būtent karo koncepcijos. Klausimas, kodėl p. Zundė tokią galimybę atmeta? Aš manau, kad mūsų veiksniams nėra jokio skirtumo kokia koncepcija ir kokiomis priemonėmis, neišskiriant ir karo, bus Lietuva išlaisvinta. Reikia tik veikti, kad išlaisvinimas greičiau įvyktų. Pagrindinė mūsų koncepcija: **darykime viską, kad Lietuvos laisvės byla būtų visur ir visiems dienos aktualija.**

Jau visai specialus Lietuvos laisvinimo klausimu yra A. Gurecko straipsnis. Jei p. Rastenis analizuoja tariamąjį mūsų išeivijos pasimetimą, o Pr. Zundė gilia studija žvelgia į dabartinės Lietuvos vidaus gyvenimą, tai A. Gureckas plačiai ir išsamiai analizuoja tarptautines jėgas ir ieško, kurios iš jų būtų palankesnės Lietuvos išlaisvinimui, į kurias ir pats išlaisvinimo darbas turėtų būti daugiau atremtas. Jis taria: "Būtina ieškoti jėgų, kurios padėtų pramatomoje ateityje atskirti Lietuvą nuo Sovietų Sąjungos, nes tik valstybinė siena užkirstų kelią forsuoti rusų kolonizacijai". (132 psl.). Išeitų, kad rusų kolonizacija būtų ne kokio nors kito įvykio pasekmė, o pati dalyko esmė. Tuo tarpu kai pati svarbiausioji Lietuvos nelaimė yra sovietinė okupacija, o kolonizacija tai tik viena iš okupanto Lietuvai žalingos politikos, kurių yra ir dar daug.

Iš straipsnio matyti, jog p. Gureckui yra visai aišku, kad nei iš Vakarų Europos, nei tuo labiau iš JAV nėra jokio pagrindo tikėtis bet kurios apčiuopiamos paramos Lietuvos laisvei. Todėl jis siūlo ieškoti naujų jėgų naujose Azijos ir Afrikos valstybėse.

Autorius sakosi buvęs ne kartą susitikęs su tų kraštų delegacijomis Jungtinėse Tautose ir mano, "kad palyginti lengva laimėti aziatų ir afrikiečių supratimą ir simpatijas Baltijos tautų teisei į apsisprendimą ir valstybinę nepriklausomybę". (136 psl.).

Kai p. Gureckas lankėsi Azijos ir Afrikos kraštų delegacijose, manau, kad jis aplankė ir ne vieną Europos bei Pietų Amerikos delegaciją JT. Nemanau, kad bent vienoje iš šių delegacijų būtų priešingų nuomonių dėl Baltijos tautų laisvės, ar dar kartą dėl laisvo apsisprendimo. Tad vargu ar būtų tikslu senus Baltijos tautų draugus tuojau nurašyti, menant, kad nauji bus geresni. Be abejo, mes nesame patenkinti, kad Baltijos tautų laisvės byla ligi šiolei nebuvo oficialiai iškelta JT. Bet ar bent viena naujųjų valstybių ją keltų, — didelis klausimas. O gal, tegul pamėgina. Tai vis būtų šis tas nauja. Prieš keletą metų buvo vienintelė valstybė, kurios delegacija kiekvieną kartą būtų Baltijos tautų klausimą kėlusi JT. Tai buvo prieškastrinė Kuba. Bet ir ji nekėlė, nes neturėjo kas jos iškeltą klausimą palaikytų.

Nusivylęs Vakarais, kurie niekuo mums nepadėsią, p. Gureckas dėsto: Tokia padėtis reikalauja suspenduoti kovą prieš komunistinį režimą Lietuvoje ir visas jėgas, visą politiunę veiklą nukreipti į pirminį tikslą — atskirti Lietuvą nuo Sovietų Sąjungos".

Išeitų, kad komunistinis režimas Lietuvoje būtų pačios mūsų tautos savarankiškas padaras, o ne okupanto primestas. O juk tie abu faktoriai — okupacija ir komunistinis režimas — yra tos pačios Kremliaus imperialistinės politikos vaisiai. Antra, sunku prileisti, kad p. Gureckas nežinotų, jog jau 25 metai, kaip kovojama su Lietuvos okupantu. Reikalaujama ir reikalaujama, kad kuo greičiau atitrauktų savo karines, administracines ir partines jėgas iš Lietuvos, o jau lietuvių tauta be jų sugebės savarankiškai tvarkytis, kaip jai patiks. Paskutinėmis žiniomis, gautomis iš neseniai iš Lietuvos atvykusių inteligentų, rusai Lietuvoje ypatingai pradėję įtikinėti lietuvius, kad jie niekuomet nesugebėję savarankiškai gyventi ir tvarkytis, todėl rusai buvę ir pasiliksią didžiausiais globėjais.

Išėjimui didesniu frontu prieš rusus p. Gureckas siūlo išplėsti bendrą lietuvių judėjimą Lietuvoje ir užsieniuose (144 psl.) ir kovoti už nepriklausomą socialistinę Lietuvą. Toks naujas judėjimas susilauksiąs ne tik pritarimo, bet ir paramos iš Afrikos, Azijos ir kitų komunistinių sąjūdžių.

Nejau p. Gureckas mano, kad 1944—1952 metų kruvinosios kovos, vykusios okupuotoje Lietuvoje, buvo ne su okupantu, o tik su režimu kapitalistinei santvarkai atstatyti? Ar straipsnio autorius pagalvojo, kaip sovietai reaguotų, jei Lietuvoje pasireikštų viešas neprklausomybininkų judėjimas, susirišęs su užsieniu ir, ko gera, iš užsienio diriguojamas? Ar jau atėjo laikas skatinti tautą prie savižudystės?

Tikėdamasis komunistinių kraštų paramos, autorius didžiausiais Sovietų Rusijos priešais mato Raudonąją Kiniją, ir Rumuniją. Jos abi turinčios teritorinių pretenzijų į Sovietų Rusiją ir tas savo pretenzijas jau pradėjusios pareikšti. Todėl tik šios dvi valstybės esančios geriausiomis mūsų sąjungininkėmis, tik mokėkime jas tinkamai išnaudoti.

Daug metų būdamas Lietuvos laisvinimo sukuriuose ir atidžiai sekdamas mūsų spaudą, suvažiavimų nutarimus ir kitas visuomenines apreiškas, kol kas neradau kokių nors originalesnių pasiūlymų Lietuvos laisvinimui, kurių ligi šiolei nebūtų Vlikas vartojęs. Būna pabarimų dėl rutinos, dėl iniciatyvos stokos, dėl laisvinimo planų nebuvimo ir pan. O jau p. Gurecko pasiūlymas yra labai originalus ir beveik vienintelis. Tariu beveik, nes prieš kelias savaites Vlike yra gautas ir kitas originalus pasiūlymas Lietuvai išlaisvinti.

Prisiųsto laiško autorius sako, kad tik JAV, kaip didžiausia ir galingiausia pasaulio valstybė, gali nesunkiai Lietuvą išlaisvinti. Tačiau Amerika turinti žinoti, o ko ji gaus iš Lietuvos ją išlaisvindama? Laiško autorius siūlo pažadėti Amerikai pačią Lietuvą, t. y. kad Lietuva būtų sudėtine dalimi JAV, kaip atskiras steitas. Autorius nurodo, kad tei Aliaska ir Havajai, būdami tokiuose dideliuose nuostoliuose nuo šiaurės Amerikos kontinento, gali buti JAV dalimi, tai lygiai ir Lietuva galinti būti JAV dalimi. Tada Amerika būsianti Lietuva suinteresuota ir padarysianti viską, kad sovietai kuo greičiau išsinešdintų iš Lietuvos.

Turiu prisipažinti, kad man nei A. Gurecko, nei minimo laiško autoriaus Lietuvos išlaisvinimo koncepcijos nepriimtinos.

ALEKSANDRAS PAKALNIŠKIS

KLAIPĖDOS DVARUOSE

Buvo 1931-jų metų birželio mėnesio paskutinė diena. Tą vakarą aš atvykau į Sendvarį. Prie pat Klaipėdos buvo jis, kaip tik toje vietoje, kur baigėsi gatvė, išeinanti iš Klaipėdos į Šilutę. Prie Sendvario gatvė virto plentu. Ir ten pat plentas šakojosi: į Šilutę sukosi jis dešinėn, o į Gargždus movė tiesiai pirmyn.

Senas, žemas, mūrinis su mažais langeliais kumetynas buvo prie pat gatvės. Jame buvo geisnerių butai. Tik dviejų tamsių ir drėgnų kambarių buteliai. Papastogis buvo tvoromis ištvarstytas į gardus, ir ten miegojo antrininkai. Viename iš tų gardų buvo parodyta lova man. Prie pat grindų buvo mažučiai, apvalūs langeliai, pro kuriuos dieną patekdavo šviesos pakankamai tam, kad savo lovą surasti galėtum, tačiau nepakankamai pamatyti, kokio švarumo skudurai joje randasi.

Nauja vieta, naujo gyvenimo pradžia. Gulėjau ir ilgai negalėjau užmigti. Koks darbas bus ryt, koks gyvenimas dvare? Ir kokia iš viso mano ateitis? Kažkur tamsoje už poros tvorų moteris grojo lūpine armonikėle. Lyg girdėtos kažkur melodijos,

(Nukelta į 3 psl.)

KLAIPĖDOS . . .

(Atkelta iš 2-ro psl.)

lyg iš laimingos vaikystės laikų atėjusios. Pačiam nesuprantamas graudumas apėmė, ir ašaros pasruvo akyse.

O gatve siuvo automobiliai. Važinėjo ten žmonės, kuriems gyvenime geriau sekėsi. Automobilio prožektorių šviesa įlįsdavo pro tą mažą langelį, peršliauždavo iš vieno papastogio galo į kitą ir vėl lauk išlįsdavo, o automobilio ūžesys lauke iš vos girdimo išaugdavo į didelį, vėl mažėdavo ir pranykdavo. Ir taip be pabaigos. Šitoje monotonijoje, tame tvankiame papastogyje, aš pagaliau užmigau.

Dvaro savininkas buvo vokietis. Tikras vokietis, su vokiška Konrad pavarde. Lietuviškai šnekėti nemokėjo. Su dvaro darbininkais jis jokių reikalų neturėjo. Dvarą tvarkė samdytas ūkvedis, darbininkų vadinamas špekteriu. Greičiausiai, tai buvo sulietuvintas vokiškas žodis "Inspektor". Nė špekteris nemokėjo lietuviškai, bet jis jau skirstė darbininkus prie darbo. Savo paskirstymą pranešdavo jis kamarninkui. Su pačiais darbininkais ir špekteris mažai tesišnekėdavo.

Kamarninkas jau mokėjo lietuviškai. Jis pranešdavo darbininkams kas kur paskirtas ir su jais kartu dirbdavo.

Dvaro darbininkai buvo lietuviai, daugiausia vietiniai, Klaipėdos krašte gimę ir užaugę. Jie mokėjo gerai vokiškai, bet savo tarpe šnekėjosi lietuviškai. Jų buvo dvi kategorijos: geisneriai ir antrininkai. Šnekant vokiškai, antrininkas buvo vadinamas Hofjunge.

Geisneris buvo tai, kas Didžiojoje Lietuvoje (taip tuokart vadintoje, kad atskirus ją nuo Mažosios Lietuvos — Klaipėdos krašto) buvo vadinamas kumečiu. Geisneris turėjo prižiūrėti ir šerti dvaro jam pavestus keturis arklius. Prie darbo jis ėjo kartu su tais savo arkliais. Jis turėjo šeimą. Iš dvaro gavo butą ir ordinariją (užmokestį grūdais ir kitokiu žemės derliumi). Jis turėjo samdyti antrininką — berną arba mergą. Turėjo jis jį surasti, nusamdyti, pas save apgyvendinti ir maitinti, o algą (pinigais) mokėjo jam pats dvaras.

Kamarninko padėtis buvo panaši į geisnerio. Jis taip pat turėjo šeimą, ir taip pat turėjo samdyti antrininką. Tik butą jis gavo geresnį, neturėjo arklių, o prie darbo buvo darbininku pirmininku.

Mano šeimininkas buvo stambus ir stiprus gal kokių 30-ties metų vyras, pavarde Biržinas. Visuomet piktas, niekuomet nesijuokiąs. Jo žmona buvo mažytė ir suvargusi moterėlė. Verkdama ji man skundėsi, kad šviesios dienos savo gyvenime nematanti, kad jos vyras žiaurus esąs. Troboje talpinosi ketvertas vaikų, pradedant septynerių metų mergaite ir baigiant po nešvarų kambarį šliaužiojančiu mažu vaiku. Jo priterštą aslą niekas nesiskubindavo valyti, ir smarvė dar labiau paryškindavo tų žmonių vargą.

Pas Biržinus gyveno dar vienas žmogus, vyresnis už šeimininką, bet kūno sudėjimu menkesnis už jį. Tai šeimininkės brolis Jonaitis. Išpūtęs krūtinę daužė jis kumščiais į ją ir sakė: "Štai kaizerio kareivis, raitelis!" Labai šnekus žmogelis, mėgstąs girtis, didžiuotis savo vokiškumu. Vokietis jis esąs, tikras vokietis. Ir tam įrodyti tuojau ėmė su vaikais šnekėtis vokiškai. Bet kai vienas jų kažką padarė, užsimiršęs aprėkė jį lietuviškai. Iš to matėsi, kad lietuvių kalba buvo jam parankesnė.

Visi ten sakėsi vokiečiai esą, bet šnekėjosi tarp savęs lietuviškai, klaipėdiečių tarme, kurioje gal ketvirtadalis žodžių bei išsireiškimų buvo iš vokiečių kalbos paimti ir sulietuvinti, lietuviškomis galūnėmis aprūpinti.

Ketverios durys buvo iš mūsų koridoriaus, ir kiekvienos iš jų vedė į atskirą šeimą, į atskirus vargus ir rūpesčius, į atskiras ateities svajones. Ilgas buvo kumetynas — trys ar keturi koridoriai, ir iš kiekvieno koridoriaus vis keturios šeimos.

O pastogėje buvo tiek lovų, kiek apačioje šeimų. Ir tose lovose miegojo antrininkai — gal pats žemiausias žmonių sluoksnis tais laikais. Žemiausias ne tik ekonominiu atžvilgiu, bet ir savo kultūra. Nieko antrininkas neturėjo — tik drabužius, gal dvejus, vienus darbinius o kitus sekmadieniui — nieko jam nereikėjo, nieko daugiau jis ir nenorėjo. Neturėjo net savo šviesesnio kampelio, kur būtų galėjęs po sunkaus darbo pabūti, kaip žmogus laisvą valandėlę praleisti. Neturėjo, ir reikalo nejautė turėti. Pilnai pakako jam, kad turi minkštą lovą, šalia kurios savo drabužius numesdavo, kad kartą mėnesyje gauna pinigų, net po 35 litus, kad gali už tuos pinigus degtinės nusipirkti, ir kad gali rasti progų lytiniams malonumams, arba kad turi bent nevaržomą laisvę apie tuos malonumus ir apie visus su jais susijusius atributus kasdien garsiai šnekėti.

Geisneriai buvo jau vieni mažiau, kiti daugiau nuo antrininkų pakilę. Jie niekų nebepliauškė. Jie turėjo savo šeimas, savo rūpesčius, savo viltis. Jeigu iš viso tie žmonės begalėjo kokių vilčių turėti. Jeigu jų gyvenimas turėjo dar teisės nesivadinti beviltišku. Neišbrendamam skurdui pasmerkti jie buvo. Alkani nebuvo ir šalčio nekentė, bet jų didelis vargas tiek jiems ir tedavė, kiek reikalinga buvo tai dienai. Nieko daugiau, nieko ateičiai, nė trupučio galimybės kilti. Tik žiūrėti, kad jie patys ir jų vaikai pavalgę būtų.

Patekau į dobilų vežimo laiką, ir mane tuojau paskyrė štukuoti. Štukavimas buvo laikomas pačiu sunkiausiu darbu. Kas per savaitę štukavo, šeštadienio vakarą gavo vieną litą priedo. Štukuoti reiškė padėti iškrauti iš vežimo dobilus.

Parvažiuoja geisneris su dobilų vežimu. Su tokiu dideliu, kad dobilų vežimas antroje pusėje buvusio rubežiaus nykštuku prieš šitą atrodytų. Keturi arkliai jį partraukia. Pats pormonas ne ant vežimo sėdi, o raitas ant vieno iš tų keturių arklių joja, ant balno sėdi.

Privažiuoja vežimas prie angos stoge. Mudu su parvažiavusiu geisneriu palipava ant vežimo ir imava kimšti dobilus iš vežimo į angą. Ten kiti žmonės juos ima, tolyn ritina, mindžioja. Mudu su šakėmis duriava kartu, kartu plėšiava vieną didelį dobilų luitą ir kartu keliava jį aukštyn. Ir vis su jėga, su sutartinu "op!" Ne vieną kartą lūžta šakės kotas. Nespėjava baigti, o čia jau kitas milžinas vežimas parslenka ir sustojęs eilės laukia.

Dobilus suvežus lengvesni darbai buvo. Kartais mėšlus kabinau, kartais valiau ir tvarkiau jaują. Bet daugiausia laiko tą liepos mėnesį praleidau milžiniškuose runkelių laukuose. Reikėjo juos kapliuoti. Niekas ten daržų neravėjo atsiklaupęs ar atsisėdęs, kaip žemaičių moterys darė. Ten piktžolės buvo kapote kapojamos. Rankoje tokį aštrų kaplį laikydamas, su ilgu kotu, eini vaga ir kapoji piktžoles ežiose iš abiejų vagos pusių. Kapodamas eini pirmyn, ne per greitai ir ne per lengvai, taip, kad eilę su kitais kapliuotojais išlaikytum. Apie dvidešimt darbininkų šitaip išsirikiavusių visu frontu atakuoja piktžoles. Viduryje fronto eina kamarninkas. Kartas nuo karto palieka jis savo ežias ir pasuka į šonus pažiūrėti, ar kuris kartu su piktžole nenukerta kartais ir runkelį.

Prie to darbo lengva buvo šnekėti, todėl liežuviai visų judėjo ne mažiau už kaplius. Mėgiamiausios temos buvo tokios, kurios kultūringų ir dorų žmonių tarpe nešnekamos. Lytiniai santykiai ir gamtiniai žmonių reikalai tualete. Ir vis apie tą patį. Kiekvienas stengiasi kitaip, vaizdžiau ir originaliau prie to dalyko prieiti.

Prie jaujos valymo bedirbant, atskrido virš Klaipėdos "Graf Zepelin". Pro langus išsikvempę iš jo žmonės mosavo rankomis ir skarelėmis, sveikino "lietuvių pavergtus" savo tautiečius. Klaipėdos vokiečiai tiesiog siuto iš entuziazmo. Dvaro savininkai buvo kaip protą pametę. Kartu su savo vaikais šokinėjo jie kieme, skuduraïs mosavo. Cepelinas pasisukinėjo virš Klaipėdos ir nuskrido atgal į Vokietiją.

Deja, aš buvau kitokesnis negu kiti antrininkai. Aš rašiau dienoraštį. Bet ten toje papastogėje rašyti būtų buvę galima nebent ant pilvo atsigulus, nes tas apvalus langelis prie pat grindų buvo. Todėl rašydavau šeimininkų virtuvėje. Po darbo, žinoma, po vakarienės. Šeimininkai tuojau susidomėjo: "Ką čia rašai, Aleksai?" Ir: "Kodėl rašai?" Nes nė vienas kitas dvaro antrininkas nerašinėjo. Ir greitai šeimininkas pareiškė savo nepasitenkinimą mano rašinėjimu. O prieš mėnesio galą jis man pasakė: "Raštininko man nereikia, man reikia darbininko. Nuo pirmos galėsi pasiieškoti vietos kitur".

(Tęsinys 4-me pusl.)

Atsiųsta paminėti

HEIMATGRUSS. Jahrbuch der Deutschen aus Litauen 1966 (Tėvynės sveikinimas. Vokiečių iš Lietuvos metraštis 1966 metams). Tai 120 puslapių, 10 metai kasmet leidžiama sąsiuvinio formato knyga, paskirstyta į dvylika dalių kiekvienam metų mėnesiui nuo sausio iki gruodžio. Šiemetinis metraštis ypač atžymėtinas tuo, kad jame yra pridėtas Mantnieko gamintas, švariai atspausdintas, spalvotas Lietuvos žemėlapis, toks koks jis buvo iki 1939 metų, kuomet Klaipėdos kraštas priklausė Lietuvai, o Vilniaus kraštas tebebuvo lenkų okupuotas.

Vokiečių iš Lietuvos bendruomenės (Landsmannschaft) asmuo (pavardė neišskaitoma), atsiuntęs metraštį, laiške Naujienų redakcijai gražia lietuvių kalba paaiškina:

"Didžiai Gerbiamieji! Kasmet iš Lietuvos kilę vokiečiai išleidžia metraštį "Heimatgruss". Jis išėjo 1966 metams dešimtą kartą ir, rodos, yra gražus, įdomus ir sėkmingas. Jis spausdintas vokiečių kalba, bet 1966 metų knygelėj pridėtas Lietuvos žemėlapis (dviejų spalvų) su lietuviškais kaimų, miestų, upių ir ežerų pavadinimais. Šitaip rašo mums lietuvis mokytojas: "Tai tikrai gražus reiškinys ir rodo, kad buvę Lietuvos vokiečiai talerantūs lietuviams tremtyje ir lietuvių tautai. Nuoširdus ačiū už tai".

Toliau laiške pranešama, kad Lietuvos žemėlapį galima gauti už 1.50 USA dolerio (tai yra pusantro dolerio) su visa knygele ar be jos. Adresas: 3 Hannover, Engelbosteler Damm 75a. Germany.

Heimatgruss tekste yra visa eilė gana įdomių raštų, k. a. 4 puslapių eiliuota Totenklage-Rauda; "Šmugelio prekės" — linksmas nuotykis Virbalio - Eitkūnų muitinėje; Vaiko tėvynė šiandien — kaip iš Lietuvos kilę žmonės jaučiasi apsigyvenę Vokietijoje; ištrauka iš Dr. Viktoro Jungferio romano Der Weg der Skaringa (Skaringos kelias) — prof. Dr. Jungferis iš I Pasaulinio karo užsilikęs Lietuvoje vokiečių karininkas patapo didelis lietuvių tautos prietelis, lietuvių liaudies papročių, dainų ir meno žinovas, parašęs visą eilę veikalų apie lietuvių literatūrą ir kultūrą. Puikiai parašyti dalykėliai: "Mūsų senelė pasakoja" ir "Žydo atsiminimai".

Vokiečių iš Lietuvos bendruomenės vadovas yra Johannes Strauch, buvęs Kauno Universiteto profesorius ir Vokiečių gimnazijos direktorius. **J. Pr.**

SEWING MACHINES
Išvalomos, patepamos, sureguliuojamos bet kokios firmos mašinos už $3,50.
Dalys pritaikomos įvairioms mašinoms.
Jūsų BERNINA siuvimo centre. Naujos ir vartotos mašinos: Singer, Sew Home, White, Kenmore, Necchi, Elna, Pfaff ir kitos.
B & B SEWING MACHINE CO.
4214 Archer Ave. Tel. 927-0044

SKAITYK PATS IR PARAGINK KITUS SKAITYTI NAUJIENAS

Barbora Radvilaitė ir sovietų žvalgyba

Barbora Radvilaitė, Didžiosios Lietuvos kunigaikštienė ir lenkų karalienė yra "security risk" sovietų imperijai

Girdėjome radiofone ir skaitėme spaudoje, kad tūla vokietė ūkininkaitė Gerda Munsinger, kilusi iš Karaliaučiaus ar jo apylinkės, 1958 m. emigravusi į Kanadą, čia buvusi modelis, lankijusi brangius restoranus, turėjusi draugų, prieš keturis metus sugrįžusi Vokietijon ir Muenchene laikanti mažą kavinę. Dabar po daug metų, Kanados parlamente sužinota, kad ji buvusi šnipė — security risk, — turėjusi draugų ministerių, su jais pietavusi, skrisdavusi su jais lėktuvais, ir dabar jos atsiminimas beveik susprogdino Pearsono vyriausybę. Buvo kalbama net apie naujus rinkimus. Parlamento nariai dėl jos koliojosi, trypė grindis, daužė stalčius, švilpė, šaukė ir rėkavo kaip netikę kaimo pusberniai. Gerda Munsinger tuomet buvo jauna ir graži moteris, dėl kurios gal varžėsi netik ministeriai, bet ir įvairiais būdais praturtėję. Galima įsivaizduoti, kad tokia moteris galėjo būti security risk, nes visos iki šių laikų iššifruotos šnipės buvo jaunos, gražios ir simpatiškos moterys, kurios iš savo adoratorių ištraukdavo svarbias militarines arba politines žinias ir už tai galiausiai buvo sušaudytos.

Gerda Munsinger

Bet kokiu būdu Barbora Radvilaitė, kuri yra mirusi prieš 400 metų Krokuvoje, atvežta į Vilnių ir čia palaidota, gali būti pavojinga Sovietų sąjungai? Matysime.

Barbora Radvilaitė

Prieš metus Čikagos "Naujienose" tilpo ilgoka istorinė apysaka apie šią nelaimingą lietuvišką kunigaikštytę, kuri pasiekusi Did. Lietuvos kunigaikštienės titulą ir lenkų karališką vainiką, po pusės metų po jos karūnavimo mirė, manoma, kad vėžiu. Pikti tų laikų liežuviai skelbė, kad ji buvusi savo uošvienės karalienės Bonos apkerėta ir galiausiai per uošvienės gydytoją nunuodyta. Tai yra paprasta istorinė apysaka, kuri savo tragiška pabaiga nevienam skaitytojui išspaudė ašarą.

Vienas Lietuvoje gyvenąs asmuo, išgirdęs apie šį "Naujienose" tilpusį rašinį, prašė savo seno pažįstamo kanadiečio atsiųsti jam šią apysaką, kad galėtų ją paskaityti ir kai kurias joje minėtas vietoves aplankyti. Nenorėdamas, kad siuntinys žūtų arba dingtų, kanadietis jį pasiuntė registruotu laišku.

Po daug mėnesių jis gavo atsakymą, kad laiškas iki šiol negautas. Siuntėjas kreipėsi į Kanados paštą, kurs po pusmečio pranešė, kad sovietų pašto pranešimu ten, gautas laiškas, užvardytas: "Barbora Radvilaitė, Lenkijos karalienė" ir laiškas esąs pasiųstas į Tarnopolį. Siuntėjas po to prašė Kanados pašto įstaigą išreikalauti iš sovietų adresatui neįteiktą, registruotą laišką. Atsakymo iki šiol dar negauta.

Sovietų paštas, vietoje įteikęs registruotą laišką adresatui, jį atidarė ir radęs straipsnį apie Barborą Radvilaitę, jį konfiskavo. Kadangi Barbora Radvilaitė buvusi labai graži moteris, sovietai ją irgi įtarė šnipe ir visą spausdinį pasiuntė į Tarnopolį, kur, matyti, yra enkavedistų žvalgybos būstinė.

Tokia yra padėtis okupuotoje Lietuvoje. O dar vis yra balsų, patariančių palaikyti kultūrinius mainus su Lietuva, į kurią nepatenka net rašiniai apie prieš 100 metų mirusią karalienę.

A.

MENO ŽINIOS

NACIONALINĖS GALERIJOS 25 METINĖS

Prieš 25 metus Andrew Mellon Washingtone (D. C.) įsteigė Nacionalinę meno galeriją, pastatydamas klasiško stiliaus rūmus ir padovanojo visą savo meno kolekciją. Be to, Mellon nuvyko į Sovietų S-gą Stalino laikais ir iš Ermitažo muziejaus už penkis milijonus dolerių nupirko vertingiausių meno kūrinių, tame skaičiuje Michelangelo, Rafaelio ir daug kitų renesanso laikų dailininkų darbų.

Nacionalinė meno galerija dabar yra viena iš turtingiausių meno lobiais, muziejaus patogumais ir dideliu knygynu. Tenai 25 metų sukakties proga dabar vyksta pavyzdinė paroda.

CHICAGOS ŠVARIAUSIAS IR MODERNIŠKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

KLAIPĖDOS . . .

(Atkelta iš 3 psl.)

Pasiieškojau ir susiradau. Susiradau vietą Paupio dvare.

Didelė buvo ta gatvė Klaipėdoje, kurioje buvo paštas. Plati, gausiai medžiais priaugusi. Einant iš miesto ji siaurėjo, kol Dangės tiltu perėjo į plentą. Prie to tilto buvo šilfabrikis. Plentas ėjo per Klaipėdos kraštą ir užsibaigė pas Jokūbavą. Šalia jo netoli pačios Kleipėdos buvo bepročių ligoninė, ir prie jos Paupio dvaras.

Paupis buvo mažesnis už Sendvarį. Dvaro rūmai buvo nedideli, bet kumetynas buvo naujesnis ir žymiai geresnis už Sendvario kumetyną.

Dvarą valdė nuomininkai Schwandt'ai. Tėvas ir sūnus. Žmonos dvare niekatras neturėjo. Tėvas, matyt, buvo jau našlys, o sūnus dar nevedęs. Abu buvo nesimpatiški vokiečiai, su darbininkais elgdavosi šiurkščiai. Senis, atrodė, net nekentė žmonių, o jaunasis buvo panašus į karininką, nuolat ant savo kareivių berėkaujantį. Samdyto špekterio nebuvo, jo pareigas ėjo jaunasis Schwandt'as.

Mano šeimininku čia buvo pats dvaro kamarininkas. Jo pavardė buvo Buntilas. Klaipėdietis, energingas ir judrus, gausios šeimos tėvas. Vyriausias sūnus buvo jau atsitarnavęs Lietuvos kariuomenėje ir buvo pasienio policininkas. Vienas sūnus Klaipėdoje stovinčiame pulke tarnavo. Viena duktė, kokių šešiolikos metų, raiša, padėjo darbuotis dvare. Dar viena mergaitė ir dar vienas berniukas, pats jauniausias, tebebuvo vaikai. Padori tai buvo šeima.

Iš kumečių ryškiausias savo charakteriu buvo Jonaitis, ano Sendvaryje sutikto Jonaičio brolis. Nedidelio ūgio, truputį kuprotas, bet šnekus ir nepaprastai pasitikįs savim. Šnekėdavo jis tik aukštom temom, apie karus ir "revoliucijonus", ir vis teigdavo, kad greitai bus baisiai didelis pasaulio sugriuvimas. Taip sakančios Mikaldos pranašystės.

Šeši kumečiai ten iš viso buvo, ir visi buvo geri žmonės. Ir antrininkų mažiau tebuvo negu Sendvaryje. Pora iš jų buvo pačių kumečių vaikai. Antrininkija čia buvo padoresnė. Toli buvo nuo to, ką buvau matęs Sendvaryje. O gal aš pats jau buvau šiek tiek pripratęs prie tos klasės žmonių.

Ir kambarį čia jau turėjau. Buvo jis, tiesa, taip pat papastogyje ir be lubų, bet buvo kambarys, ne tvoromis atitvertas, o su tikromis sienomis, ir, kas svarbiausia, turėjo langą. Tame mano kambaryje buvo tik du baldai — kėdė ir lova. Lova buvo mažytė, man per trumpa. Išsitiesti joje negalėjau. Bet kai pripratau, gera buvo ir ji. Gulėdavau įstrižai, iš kampo į kampą, ir, kol dar vasara, kojų galus lauk iškišęs. Radęs lentgalį, sukombinavau jį su savo kareiviška skrynute ir taip pasidariau staliuką.

Čia jau galėjau rašyti savo dienoraščius niekieno nebetrukdomas ir niekam į akis nebekrisdamas. Iš darbo vakarais anksti grįždavome. Niekas ten nedirbo nuo saulės užtekėjimo iki saulės užsileidimo, kaip kad antroje pusėje buvusio rubežiaus. Vakarienę pavalgius saulė dar aukštai tebebūdavo, ir dar gera valanda praeidavo, kol ji nusileisdavo.

Į Paupio dvarą ateiti pataikiau į rugiapiūtės laiką. Pėdus benešiodamas gerai įdegiau saulėje. Paskui darbavomės po dirvas, piovėme vasarojų. Sun-

(Nukelta į 5 psl.)

COSMOS PARCELS EXPRESS
CORP.

Pati žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugel metų patyrimo siunčiant

DOVANAS — SIUNTINIUS į USSR.

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klijentų patenkinti. Garantuotas skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

Dėl informacijų ir nemokamų katalogų kreipkitės į visus mūsų skyrius.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

- NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue ..... AL 4-5456
- NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St. ..... CH 3-3005
- BROOKLYN 11, N. Y — 370 Union Avenue ..... EV 4-4952
- BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue ..... DI 5-6808
- ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street ..... CH 9-6245
- BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue ..... LI 2-1767
- SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway ..... AN 8-0068
- BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue ..... TL 6-2674
- CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue ..... BR 8-6966
- CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street ..... WA 5-2737
- CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road ..... TO 1-1068
- DETROIT, Mich. — 7300 Michigan Avenue ..... VI 1-5355
- GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W. ..... GL 8-2256
- HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau ..... GL 7-1575
- HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215
- IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave. ..... ES 2-4685
- YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue ..... RI 3-0440
- LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd. ..... AN 1-2994
- LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street ..... FO 3-8569
- NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue ..... BI 3-1797
- NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue ..... LO 2-1446
- PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street ..... MU 4-4619
- PASSAIC, N. J. — 176 Market Street ..... GR 2-6387
- PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave. ..... PO 5-5892
- PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street ..... HU 1-2750
- SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street ..... FI 6-1571
- WATERBURY, Conn. — 905 Bank Street ..... PL 6-6766
- WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street ..... SW 8-2868

KLAIPĖDOS . . .

(Atkelta iš 4-to psl.)

kiau buvo rugius sėjant, nes man beveik visuomet tekdavo bėgti paskui sėjamą mašiną, kilnoti vamzdelius, pro kuriuos grūdai biro. Tie vamzdeliai nuolat apsiveldavo varpučių šaknimis, užsikišdavo, ir grūdai sustodavo birę. Reikėdavo bėgti iš paskos ir su tokiu kebekliu nuolat tai vieną tai kitą vamzdelį kilstelti. Medinis apavas labai apkibdavo žemėmis, todėl tas bėginėjimas sunkus buvo. Milžiniškus Paupio dvaro laukus šitaip nubėginėti teko.

Į rudenį darbai blogėjo. Bulviakasis buvo sunkesnis ir už rugių sėją. Su mašina išardavo bulves, o mes darbininkai rinkdavome jas į krepšius. Labai įkyrus darbas. Įkyrus ne tik dėl to, kad visą dieną pasilenkus būti reikėjo, bet ir tuo, kad nespėdavau kartu su kitais savo barą nurinkti. Skubėdavau, plušdavau, o vistiek vis atsilinkdavau.

Kai atėjo daržovių nuėmimas, ir visai bloga pasidarė. Lietus žliaugė per dienas, o mes peršlapę ir purvini klampojome dideliuose daržovių laukuose. Kojos moliu apkibusios, rūbai purvini, rankos purvinos. Visas gyvenimas pradėjo atrodyti vargingu ir beviltišku.

Su daržovių nuėmimu baigėsi metų vargai. Darbai liko tik apie namus. Tai akselį papiauti, tai šakalius paskaldyti. Nors juo toliau, tuo labiau šaltis vargino. Skaldant šakalius šalo kojos. Tačiau gyventi buvo galima. Negalėčiau sakyti, kad buvo labai bloga.

Kas antrą šeštadienio vakarą skubėdavau į Klaipėdos pirtį. Tolokai ji buvo — visą valandą tekdavo eiti, bet tai buvo vienintelis būdas apsišvarinti. Dvare nebuvo nei pirties, nei jokios vonios. Nebuvo, ir niekas jos nepasigedo. Tais laikais žmonės nebuvo įpratę dažnai maudytis. Net ir tie, kurie mieste ponišką gyvenimą gyveno, ne daug ką dažniau pirtimi tesinaudojo.

Iš pirties išėjus skubėti į namus nebereikėdavo, nes ryt sekmadienis — vistiek nebus kas veikti. O mieste taip gražu ir švaru. Eidavau namo palengva, nesiskubindamas, šilta vasaros naktimi ir savo laisve besidžiaugdamas.

Vieną kartą jau prieš pačią pusiaunaktį Didžiojoje Biržos gatvėje įsižiūrėjau į krautuvių vitrinas. Nuo lango prie kito, ir vis po keletą minučių pastovėdamas. O gatvės jau tuščios, nė vieno žmogaus. Ramu ir gera. Niekas nesimaišo, niekas netrukdo.

Staiga pastebėjau, kad antroje gatvės pusėje du policininkai stovi ir į mane žiūri. Kai aš juodu pamačiau, vienas tuojau atsiskyrė ir atėjo prie manęs.

— Ką čia veiki? — paklausė jis lietuviškai.

— Žiūriu, — atsakiau.

— Kur gyveni?

— Paupio dvare.

— Ar turi pasą?

— Turiu. Ar reikia parodyti?

— Nereikia.

Ir policininkas nuėjo.

Sekmadieniais važinėdavau dviračiu po gražias Klaipėdos apylinkes, po kaimus ir priemiesčius. Tur būt, nebebuvo vietelės, kuri nebūtų buvusi matyta ir žinoma. Klaipėda pasidarė man pažįstama, ir aš ją pamilau kaip antrą savo tėviškę.

Darbo vakarais sutemus, kai viskas nutildavo, prieš eidamas gulti stovėdavau prie darželio tvoros po medžiais, į Klaipėdos pusę žiūrėdamas. Tie pusvalandžiai nakties tamsoje buvo man gražiausios valandėlės Paupio dvare gyvenant. Viršuje medžiuose čirkšdavo vabzdžiai, laukuose griežlės. Virš žolės kabodavo rūkas, neaiškus pilkšvumas, kurio kraštas nykdavo kažkur tamsoje. Iškilmingai tylu būdavo. Ir toje tyloje aiškiai girdėdavosi Klaipėda. Tarytum matydavau, kaip ten verda gyvenimas apšviestose gatvėse, kaip džerksi tramvajai, darda vežimai, kaukia laivai, bilda fabrikų mašinos, triukšmauja žmonės. Tas viso didelio ploto triukšmas nuostabiai susiliedavo į vienodą monotonišką ūžesį. Lietuvos pajūrio Roma buvo gyva, pulsuojanti gyvenimu. Ten po medžiais stovėdamas net jos šviesas matyti galėdavau.

Adam Emmory Albright — "Mergaitės ir balti akmenys"

Dailininkas yra žinomas kaip "basakojų vaikų" tapytojas.

ŽIŪRĖKIT, KAS KALBA!

Iš mormonų sostinės propaguoja legalizuoti poligamiją

Daktaras iš Salt Lake City (Utah), per penkiolika metų specializavęsis geriatrikoje, tai yra gydęs senus žmones, priėjo išvadą, kad vyrams ir moterims, sulaukusiems 60 metų amžiaus, turi būti legalizuota poligamija, tai yra įstatymais leista turėti po daugiau kai vieną žmoną ir vyrą!

Dr. Victor Kassel, pats 46 metų amžiaus, tvirtina, kad legalizuota poligamija būtų ypatingai naudinga senesnėms našlėms, kurių daugumas netinkamai maitinasi ir nyksta lytiškai, kadangi vargiai begali rasti savo amžiaus partnerių, nes moterų našlių po 60 metų amžiaus yra žymiai daugiau negu vyrų. Dr. Kassel rekomenduoja legalizuoti ir poligamiją (daugiau nei vieną žmoną) ir polyandriją (daugiau nei vieną vyrą).

Nurodinėdamas, kad kaip vyrai, taip moterys senatvėje esą "suinteresuoti lytine veikla", šis geriatrikos specialistas dar priduria, esą poligamija seniems žmonėms pagerintų ir mitybą. "Vieniša moteris, buvusi puiki šeimininkė ir virėja, nebeturi kam gaminti pilnus pietus, dėlto nebesidomi virimu, o daugumas vyrų niekada nė nebuvo geri virėjai. Tad ir vieni ir kiti pradeda maitintis nebalansuota dieta. Trečia svarbi priežastis, dėlko reikalinga turėti po daug žmonų ar vyrų, tai globa ligoje ir ekonomija, nes keliems gyvenant drauge namų ūkio išlaidos esančios mažesnės.

Paklaustas, ką jo paties žmona sako dėl savo vyro poligamijos propagandos, Dr. Kassell atsakė: "Ji yra priešinga, kaip ir visos ištekėjusios moterys yra. Jos turi po vyrą ir nenori su nieku kitu dalintis. Bet su našlėmis yra visai kitas dalykas".

PS. Reikia atminti, kad Salt Lake City yra sostinė mormonų, kurių sekta dėlto ir įsigalėjo, kad jie pripažino poligamiją, kaip "šventuoju raštu įstatytą" teisę ir pareigą ir dėlto iki šiai dienai nesijaučia laimingi, kai Amerikos valdžia įstatymais jiems daugpatystę uždraudė.

"LĖKŠTĖS" SKRAIDO

Ką dabar aviacija pasakys?

Praėjusio pirmadienio rytinėje spaudoje pasirodė abiejų didžiųjų žinių agentūrų AP ir UPI platoki pranešimai apie keistuolius skraidančius objektus (UFO) nuo Benton Harbor, Mich. iki Pittsburg, Pa. Šimtai žmonių, jų tarpe policijos viršininkas ir šerifas matę tuos "neatpažintus objektus" skrendant iš Ohio į Pennsylvaniją anksti sekmadienio rytą.

Mantuos (apie 8 mylias į šiaurę nuo Ravennos) policijos viršininkas Gerald Buchert sakėsi tą objektą net nufotografavęs, tačiau aviacija (Air Force) uždraudė tą nuotrauką skelbti. Objektas buvęs labai šviesus ir panašus į dvi priešais sudėtas lėkštes.

Plačiau apie savo pergyvenimus su "lėkšte" painformavo du Portage apskrities šerifo padėjėjai — Dale Spaur ir W. L. Neff, kurie atskiruose automobiliuose tą šviesulą vijosi per 86 mylias nuo Ravenna ir Atwater, Ohio, iki Conway ir Freedom, Pa. "Mes buvome tiek arti to daikto, kad arčiau jokiu būdu nebenorėčiau būti", pasakė Dale Spaur. Jam su Neffu 5 valandą ryto tyrinėjant vieškelyje 224 vieną trafiko nelaimę per radiją pranešė, kad pasektų jų kryptimi skrendantį objektą. Spaur buvęs aviacijos lakūnas Korėjos kare, pasakojo, kad artyn jų atskridęs objektas buvo apskritas, apie 30 iki 45 pėdų skersmens ir apie 18 pėdų storumo ir skrido vos apie 60 iki 100 mylių greičiu. Jis skrido apie 1,000 pėdų aukštyje ir buvo nepaprastai šviesus, taip kad nebuvo galima tiesiai į jį žiūrėti. "Nieko šviesesnio savo amžiuje nebuvau matęs", patvirtino East Palestine patrulis Wayne Huston, kurs prie Ohio — Pennsylvanijos sienos prisijungė prie Spaur ir Neff. "Juokinga, bet atrodė, kad jis nuskridęs toliau, tyčia sustojęs palaukdavo, kol jį prisivydavome".

Spaur tvirtina, kad objektas turėjo būti protingos būtybės vairuojamas, nes jis neplūduriavo taip sau ore, bet puikiai manevravo". Prie Rochester, Pa., jo ir Neffo automobiliai įvažiavo į tiltų sankryžas ir "lėkštė" nebebuvo matoma, bet kai tik automobliai iš po tiltų išvažiavo, "lėkštė" tuojau nusileido žemiau ir mūsų palaukė, tartum žinodama, kad mes ją vejamės". Objektas staiga dingo, kai tik policininkai užėjo į policijos nuovadą paskambinti aviacijai. Aviacijos oro trafiko kontrolės stotys Oberline ir Pittsburge pasisakė jokių neatpažintų objektų savo radaruose nepastebėjusios.

VACUUM CLEANERS - VALYTUVAI
Išvalomi, patepami, sureguliuojami, pakeičiamos susidėvėjusios dalys visokių rūšių bei firmų siurbliams. Darome įvairius pataisymus, pav. Electrolux, Hoover, Eureka, Kirby, Royal ir kitiems.
B & B SEWING MACHINE CO.
4214 Archer Ave. Tel. 927-0044

BIZNIERIAI, KURIE GARSINASI "NAUJIENOSE" — TURI GERIAUSIA PASISEKIMĄ BIZNYJE — GARSINKIS IR TU

M. GORKIS

DVIDEŠIMT ŠEŠI IR VIENA

Poema

(Pabaiga)

Ginčo metu mes visi tylėjome, juo susidomėję. Bet kai kareivis išėjo, mes ėmėme gyvai, garsiai šnekėti ir triukšmauti.

Kažkas šūktelėjo kepėjui:

— Be reikalo tu pradėjai, Pavlai!

— Dirk savo darbą! — įnirtęs atsakė kepėjas.

Mes jautėme, kad kareivis skaudžiai įžeistas ir Taniai gresia pavojus. Mes jautėme tai, ir tuo pačiu metu visus mus pagavo dilginantis, malonus smalsumas — kas bus? Ar atsilaikys Tania prieš kareivį? Ir beveik visi įsitikinę rėkėme:

— Tanka? Ji atsilaikys. Jos plikomis rankomis nepaimsi!

Mes baisiai norėjome išmėginti mūsų dievaičio stiprybę; užsispyrę įrodinėjome vienas kitam, kad mūsų dievaitis — stiprus dievaitis ir išeis laimėtoju iš šio susidūrimo. Mums pagaliau ėmė rodytis, kad mes mažai įerzinome kareivį, kad jis užmirš ginčą ir kad mums reikia gerokai įaitrinti jo savimeilę. Nuo tos dienos ėmėme gyventi kažkokį ypatingą, nervingą ir įtemptą gyvenimą, — taip dar nebuvome gyvenę!

Kiauras dienas ginčijomės vienas su kitu, visi pasidarėme lyg ir protingesni, ėmėme daugiau ir geriau kalbėti. Mums atrodė, kad lošiame kažkokį lošimą su velniu ir iš savo pusės statome — Tanią. Ir sužinojus iš bandelių kepėjų, kad kareivis ėmė "sukti sparnų aplink mūsų Tanką", mums pasidarė baisiai gera ir taip įdomu gyventi, jog net nepastebėjome, kaip šeimininkas, pasinaudodamas mūsų susijaudinimu, pridėjo mums darbo keturiolika pūdų tešlos parai. Mes tartum net nepavargdavome nuo darbo. Tanios vardas visą dieną būdavo mums ant liežuvio. Ir kiekvieną rytą mes laukdavome jos su kažkokiu ypatingu nekantrumu. Kartais mums atrodė, kad ji įeis pas mus, — ir tai bus ne ta pirmykštė Tania, bet kažkokia kita.

Mes tačiau nieko jai nesakėme apie įvykusį ginčą. Apie nieką jos neklausinėjome ir, kaip ir pirma, elgdavomės su ja meiliai ir draugiškai. Bet jau į šiuos santykius įsiskverbė kažkas naujo ir svetimo pirmykščiams mūsų jausmams Taniai — ir tas naujas jausmas buvo aštrus smalsumas, aštrus ir šaltas kaip plieno peilis...

— Broleliai! Šiandie terminas! — pasakė vieną kartą kepėjas, stodamas prie darbo.

Mes tai gerai žinojome ir jo neprimenami, bet vis dėlto sukrutome.

— Žiūrėkite į ją... tuojau ateis! — pasiūlė kepėjas.

Kažkas apgailestaudamas sušuko:

— Bet argi akimis ką pamatysi!

Ir vėl tarp mūsų įsižiebė gyvas, triukšmingas ginčas. Šiandie mes pagaliau sužinosime, kiek švarus ir nepasiekiamas purvui tas indas, į kurį mes buvome sudėję visą, ką mes turėjome geriausia. Šį rytą mes kažkaip staiga ir pirmą sykį pajutome, kad iš tikrųjų lošiame didelį lošimą, kad tas mūsų dievaičio skaistumo išbandymas gali jį mums sunaikinti. Mes per visas dienas girdėdavome, kad kareivis atkakliai ir neatsitraukdamas kimba prie Tanios, bet kažin kodėl niekas iš mūsų nepaklausė ją, kaip ji žiūri į jį. O ji vis tvarkingai kiekvieną rytą ateidavo pas mus riestainiukų ir būdavo vis tokia pat, kaip visuomet.

Ir tą dieną mes netrukus išgirdome jos balsą:

— Kaliniukai! Aš atėjau...

Mes skubėjome įleisti ją, ir kai ji įėjo, tai sutikome ją neįprastai tylėdami. Žiūrėdami į ją išplėstomis akimis, mes nežinojome, apie ką mums su ja kalbėti, ko ją klausti. Ir stovėjome mes prieš ją tamsiu, nebyliu būreliu. Ją, matyt, nustebino neįprastas sutikimas, — ir staiga mes pamatėme, kad ji pabalo, sunerimo, ėmė kažkaip trypčioti vietoje ir prislėgtu balsu paklausė:

— Ko jūs... tokie?

— O tu? — niūriai sviedė jai kepėjas, neatitraukdamas nuo jos akių.

— Ką — as?

— N-nieko...

— Na, duokite greičiau riestainių...

Niekuomet seniau ji mūsų neragindavo paskubėti...

— Spesi! — pasakė kepėjas, nejudėdamas ir neatitraukdamas akių nuo jos veido.

Tuomet ji staiga apsigręžė ir dingo tarpduryje.

Kepėjas paėmė ližę ir ramiai tarė, atsigręžęs į krosnį:

— Vadinasi — baigta!... Na ir kareivis!... Niekšas!...

Mes kaip avinų kaimenė, stumdydami vienas kitą, nuėjome prie stalo, tylėdami susėdome ir ėmėme dirbti suglebę. Netrukus kažkas pasakė:

— O gal dar...

— Na-na! Kalbėk! — suriko kepėjas.

Mes visi žinojome, kad jis protingas žmogus, protingesnis už mus. Ir jo sušukimą supratome kaip įsitikinimą kareivio laimėjimu... Mums buvo liūdna ir neramu...

Dvyliktą valandą — pietų metu — atėjo kareivis. Jis buvo, kaip visuomet, švarus ir išsipustęs ir — kaip visuomet — žiūrėjo mums tiesiai į akis. O mums būvo nejauku žiūrėti į jį.

— Na, garbingieji ponai, norite, aš jums parodysiu kareivišką šaunumą? — pasakė jis, išdidžiai šypsodamas. — Tai jūs eikite į prieangį ir žiūrėkite pro plyšius... supratote?

Mes išėjome ir, užgulę vienas kitą, prilipome prie plyšių lentinės prieangio sienos į kiemą. Neilgai laukėme... Netrukus skubiu žingsniu, susirūpinusi, per kiemą praėjo Tania, šokinėdama per ištirpusio sniego ir purvo valkas. Ji dingo už durų į rūsį. Paskui neskubėdamas ir švilpaudamas ten nuėjo kareivis. Jo rankos buvo sukištos į kišenes, o ūsai krutėjo...

Lijo lietus, ir mes matėme, kaip jo lašai krisdavo į valkas, ir valkos raukšlėjosi nuo jų smūgių. Diena buvo drėgna, pilka — labai nuobodi diena. Ant stogų dar tebegulėjo sniegas, o žemėje jau pasirodė tamsios purvo dėmės. Ir sniegas ant stogų taip pat buvo pridengtas rusvų, nešvarių apnašų. Lietus lijo lėtai, skambėjo jis niūriai. Mums buvo šalta ir nemalonu laukti...

Pirmas išėjo iš rūsio kareivis; jis nuėjo per kiemą pamažu, krutindamas ūsus, sukišęs rankas į kišenes — toks pat, kaip visuomet.

Paskui — išėjo ir Tania. Jos akys... jos akys spindėjo džiaugsmu ir laime, o lūpos — šypsojo. Ir ėjo ji, lyg sapne, šlitinėdama, netvirtais žingsniais...

Mes negalėjome viso to ramiai pakelti. Mes visi iš karto puolėme prie durų, iššokome į kiemą ir — ėmėme švilpti, šaukti ant jos piktai, garsiai, klaikiai.

Ji krūptelėjo, pamačiusi mus, ir sustojo kaip įbesta į purvą po jos kojomis. Mes apsupome ją ir, piktai džiūgaudami, be paliovos plūdome ją ciniškais žodžiais, sakėme jai begėdiškus dalykus.

Mes tai darėme negarsiai, neskubėdami, matydami, kad jai nėra kur eiti, kad ji mūsų apsupta ir mes galime tyčiotis iš jos, kiek norime. Nežinau kodėl, bet mes nemušėme jos. Ji stovėjo vidury mūsų ir gręžiojo galvą šen ir ten, klausydamasi mūsų įžeidimų. O mes — vis labiau, vis stipriau svaidėme į ją mūsų žodžių purvą ir nuodus.

Rausvumas jos veide dingo. Jos žydros akys, buvusios prieš valandėlę laimingos, plačiai atsimerkė, krūtinė alsavo sunkiai ir lūpos virpėjo.

O mes, apsupę ją, keršijome jai, nes ji apiplėšė mus. Ji priklausė mums, jai mes eikvojome, ką turime geriausia, ir nors tas geriausias — elgetų trupiniai, bet mūsų — dvidešimt šeši, ji — viena, ir todėl jokia mūsų jai padaryta kančia nebus per didelė. Kaip mes ją įžeidinėjome!... Ji vis tylėjo, vis žiūrėjo į mus klaikiomis akimis, ir visą ją krėtė drebulys...

Mes juokėmės, staugėme, riaumojome... Prie mūsų iš kažkur atbėgdavo dar žmonių... Kažkas iš mūsų timptelėjo Taniai už palaidinukės rankovės...

Staiga jos akys žybtelėjo; ji neskubėdama pakėlė rankas prie galvos ir, taisydama plaukus, garsiai, bet ramiai pasakė mums tiesiai į veidą:

— Ak jūs, nelaimingi kaliniai...

Ir ji ėjo tiesiai ant mūsų, taip paprastai ėjo, tartum mūsų nebūtų buvę prieš ją, tarsi mes nebūtume pastoję jai kelio. Todėl iš tikrųjų nieko iš mūsų nebuvo jos kelyje.

O išėjusi iš mūsų rato, ji, neatsigręždama į mus, taip pat garsiai, išdidžiai ir niekinamai dar pasakė:

Ak jūs, niekšai... biau-ryybės...

Ir — nuėjo, tiesi, graži, išdidi.

Mes gi pasilikome vidury kiemo, purve, lietuje ir po pilku dangumi be saulės...

Paskui ir mes tylėdami nuėjome į savo drėgną akmens duobę. Kaip ir pirma — saulė niekados nepažvelgdavo į mūsų langus, ir Tania niekados daugiau nebeateidavo...

Nuo juokų iki "rezistencijos" raudų

Rašo SIAUSTUVĖ

Lietuviškas humoras

Nelietuvis amerikietis padovanojo anglų kalbos laikraščio iškarpėlę. Trumpas — vos 11 eilučių, apvadėliuose išspausdintas — straipsnelis. "Lithuanian Humor" pavadintas:

— Kaip tu apibūdintum Amerikos ekonomiją? — mokytojas klausia Petriuką.

Amerikos ekonomija yra vos keli žingsniai nuo bedugnės, — atsakė Petriukas.

— Puiku, — tarė mokytojas ir toliau klausia, — o ką tu galėtum pasakyti apie Sovietų Sąjungos ekonomiją?

— Sovietų ekonomija pralenks amerikiečius...

Vadinasi, sovietai su savo ekonomija kris į bedugnę. Amerikiečių laikraštis nenurodo šaltinio, iš kurio tą juokelį paėmė ir nežinia — ar tai originalus Petriuko sugalvotas, ar kitur nugirstas ir pakartotas, — bet

(Nukelta į 7 psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITWINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

NUO JUOKŲ . . .

(Atkelta iš 6-to psl.)

trumpai ir aiškiai "Lithuanian Humor" pavadintas.

Anekdotai "Teisininkų Žiniose"

Pasitraukdamas iš "Teisininkų Žinių" redagavimo L. Šmulkštys išleido "revoliucinį" laikraščio numerį (27—28, 1965).

Naujieji ateiviai inteligentai labai mėgsta straipsnius rašyti "akademišku" — nuobodulio stilium. Bet štai J. Gliauda ir P. Stravinskas surašė atsiminimus (apie teisės profesorius ar šiaip Lietuvos teisininkus), to "aukštojo" stiliaus nesilaikydami. Jų straipsniai įdomūs skaityti, bet jie papiktino "Dirvos" bendradarbį Vytautą Meškauską. Jis šokosi klausti: kas yra tas laikraštis — teisininkų žinios ar anekdotų rinkinys? Girdi, kaip galima spausdinti tokius palaidus P. Stravinsko atsiminimus, baisų įspūdį apie Valstybės Tarybą sudarančius?

O mums kyla kitoks klausimas: gal Valstybės Taryba buvo "baisi", tad ir įspūdis baisus? Valstybės Tarybą įsteigė A. Smetona ir A. Voldemaras, kai jiedu po 1926 metų perversmo bendrai, sutartinai ir diktatūriškai Lietuvą valdė. Tarybos tikslas — išvaikytąjį seimą pavaduoti ir ruošti diktatūrinius įstatymus.

Kai A. Smetona atleisdavo kurį savo ministerį ir atleistajam kito aukšto rango darbo nebeduodavo, paskirdavo nariu į Valstybės Tarybą. Juk buvęs ministeris negi eis kur nors raštininkauti. S. Šilingas, gen. Daukantas, gen. Šniukšta, D. Zaunius, buvę A. Smetonos ministeriai, be kitų ir buvęs Klaipėdos gubernatorius Navakas, buvo apdovanoti Valstybės Tarybos nario "tarnyba".

P. Stravinskas labai gyvai ir vaizdingai aprašo tarybos darbą. Net sekretorė pajuokavusi tarybos vyrus "miegančiais broliais" pavadindama.

Bet "miegantieji broliai" bent kartą į mėnesį pabusdavo ir algų lape pasirašydavo.

Tikrai, jei P. Stravinsko straipsnis būtų išspausdintas smetoninėj Lietuvoj, ir dar per stebuklą Vytautui Meškauskui esant karo komendantu, tai ne tik P. Stravinskas, bet ir redaktorius L. Šmulkštys nudardėtų į Varnių, Dimitravos ar kitokią tremtį.

Reformavo ir popiežiaus šliures

Per sesijų sesijas Vatikano suvažiavimas nusprendė daug katalikų bažnyčios reformų. Rimtus dalykus rimtai svarstant, lyg tose "Teisininkų Žiniose", buvo ir linksmesnių momentų.

Vienas italas vyskupas, sodindamas į savo automobilį svečius, vis sakydavęs:

— Prašau sėsti į mano "Lollobrigidą!"

Mat, to vyskupo automobilio registracijos lentelėje esąs numeris: 36-24-36. O lygiai tokie pat šlaunų ir kitų išmierų skaičiai esą italų didžiakrūtės artistės.

Kunigų vedybų klausimu kalbant vienas vyskupas atsiliepęs:

— Aš nebūčiau priešingas celibato panaikinimui, jei flirtas neturėtų vedybomis baigtis.

Gi vienam Pittsburgho dvasininkui, kurs dirba seserų vienuolių laikomoje mokykloje, karštai įrodinėjant, jog katalikų bažnyčioje turi būti suteikta daugiau teisių vienuolėms, iš vyskupų publikos pasigirdęs komentaras:

— Už tokį seserų reikalų atstovavimą jis gaus algos pakėlimą . . .

Kitas balsas dar papildęs:

— Tikrai, jei bus panaikintas celibatas, jam algos pakėlimas bus reikalingas.

◆

Bostono kardinolui Cushing konvencijos metu prireikė iš Vatikano grįžti į Bostoną. Jis paprašęs popiežiaus leidimo išvažiuoti.

Popiežius trumpai atsakęs:

— Gerai! Tamsta, rodos, balsavai už religijos laisvę . . .

◆

"Tvarka, kaip bažnyčioj" — tik šiais laikais imtasi susenėjusią tvarką pakeisti. Reformuotos mišios, sumažinti pasninkai, pakeistos ir popiežiaus šliurės.

Reformas pradėjo Jonas XXIII. Sulaužė tradicijas ir pradėjo eiti ten, kur per šimtmečius popiežiai nežengė. Sustojo Vatikano stalių dirbtuvėje, nupirko vyno bonką ir su darbininkais išgėrė. Užėjęs į batsiuvių dirbtuvę pasakė užmiršti popiežiaus apavo eleganciją, bet pasiūdinti jam vaikščioti patogius batus.

Dabartinis popiežius Povilas tuoj po karūnacijos Vatikano sekretoriui pasakęs, jog tradicinių kryžiais išpuoštų šliurių kasdieniniame gyvenime nenešiosiąs ir pareikalavo reformuoti popiežiaus apavą.

Senoviškas, su kryžiais, šliures šis popiežius teužsimaunąs tik ypatingose iškilmėse.

Apetitas bevalgant, arba — pinigai yra galvažudžiai

Duokit kelią jaunimui! Bet senimas baiminasi: ar jaunieji vieni sugebės, ar savo pasiryžimus ištesės? Yra tų abejonių pagrindo rimtas pavyzdys.

Jaunų žmonių "Komitetas Lietuvos Nepriklausomybei Atstatyti", arba — "Lapkričio 13 manifestacijos organizatoriai" iškilmingai per spaudą pasižadėjo: "Suorganizuosim lapkričio 13 manifestaciją ir darbą baigsim — išsiskirstysim!"

Bet jie, kaip organizuotas vienetas, tebeveikia ir dabar: duoda visuomenei įvairius patarimus, įsivėlė į ginčelį dėl tūkstančio dolerių paramos su Jaunimo Kongreso rengėjais ir kt.

Kas privertė tuos jaunus inteligentus sulaužyti visuomenei duotą pažadą, jog po lapkričio 13 manifestacijos jie, kaip organizacinis vienetas, nebeveiks? Yra savigarba? Yra čia noras — "bevalgant apetitas atsiradęs" — ir toliau veikti? Manytina, jog svarbiausias motyvas: pinigai. Pinigai yra galvažudžiai, nevieną žmogų pražudę. Šį kartą pinigai, likę po lapkričio 13 manifestacijos, pražudė ir pavėjui nunešė jaunų žmonių viešus pažadus.

Vietoj dėjęsi autoritetais, kelis tūkstančius visuomenės pinigų turėdami, gal geriau tuos tūkstančius atiduotų enciklopedijai anglų kalba leisti ir tuo garbingai savo veiklą užbaigtų, kaip žadėjo. (Be enciklopedijos yra ir kitų svarbių reikalų, bet tik ją čia paminime, nes patys KLNA vyrai ragino enciklopediją remti).

Nemato "raganų" savo kieme

"Amerikos Lietuvių Konservatorių Klubo" pirmininkas Ramanauskas, vicep. Satkauskas ir sekr. Julius Smetona (iš Cleveland, Ohio) išsiuntinėjo darkyta lietuvių kalbos rašyba atvirukus, "konstatuodami pro-komunistines tendencijas Pasaulio Lietuvių Bendruomenės vadovaujančių asmenų sluoksniuose". Baiminasi šie "konservatoriai", kad ir Jaunimo Kongresas gali virsti koegzistencijos su komunistais manifestacija.

"Keleivis" į konservatorių raštą atsiliepė straipsniu "Nebūkim ragangaudžiai!". Tas patiko "Dirvai" ir persispausdino. Dar kažkuris laikraštis, įsijungęs į ragangaudžių temą, nurodo, jog Juliaus Smetonos sūnus, pianistas, lenkaitę vedęs, iš Clevelando pakilęs, koncertuoja komunistinėj valstybėj, kitaip sakant — koegzistuoja.

Julius Smetona ieško koegzistencijos "raganų" bendruomenės vadovybėj, bet nepasižiūri į savąjį kiemą. Jo kaltinimai bendruomenei primena tėvą — senį Smetoną, kai tas tautos vadu besivadindamas, kaltino, kalino ir trėmė demokratinių partijų veikėjus, bet skelbėsi Lietuvą, kaip ypatingas vairininkas, į demokratiją vairuojąs . . .

Akimirkų ašaros iš palmių pavėsio

Jau nuo seniai Br. Railai Vlikas, Altas, Laisvės Komitetas — gero žodžio neverti. Atsišildo jis savo žodžių makalynės bulvienę, pats ja besimaitindamas, bando per numerių numerius ir "Dirvos" skaitytojus į tą srėbalą įpratinti.

Buvęs Vliko pirmininkas M. Krupavičius, Br. Railos raštus susumavus, tokia išeivijai pražūtinga asmenybė, jog tik reikia stebėtis, kaip katalikiškasis visagalis Dievulis neatsiima M. Krupavičiaus pas save ir neįsodina peklos karalystėn!

O ar Sidzikauskas Br. Railai geresnis? Ir Šimutis su Grigaičiu — ar nesodinami tų pačių neigiamų veiksnių suolan?

Tik gal A. Rudis, dabartinis Alto pirmininkas, bus kitoks, nes Br. Raila pasigyrė su juo pirmą kartą pasimatęs kažkuriame tautininkų seime. Bet Rudis turįs "peštuko" polinkių — užvedęs ginčelį su "Margučiu", kurio radijo programų tvarkytojas yra H. Žemelis, Lietuvių Rezistencinės Santarvės šulas.

Neabejotina, jog iš visų veiksnių ir veiksnelių Br. Railai mieliausia ir vertingiausia jo paties steigta ir Los Angeles "palmių pavėsyje" užmigusi Lietuvių Rezistencinė Santarvė.

Liūdnas "Santarvės" užmigimas, lygiai kaip buvusios liūdnos Lietuvių Rezistencinės Santarvės garbės nario prof. M. Biržiškos laidotuvės. Ir "rezistentų" vicepirmininkas Stasys Žakevičius-Žymantas rezistencijos neparodęs — užleidęs p. Žymantienei pirmenybę ultimatumą paskelbti. O šioji, ne pataikavimu ar šventojo nuolankumu, bet tiesiai čiupdama "tautos ožį" už ragų pareikalavo sudėti tūkstančius mauzoliejuj, o jei ne — rezistentų garbės narys bus išvežtas į Vilnių palaidoti . . .

Šitokia garbe apipinta "palmių pavėsio" Lietuvių Rezistencinė Santarvė. Iš desperacijos Br. Raila nuolat rezistencines raudas "Dirvoje" spausdina, nuolat peikia kitus — pats ką geresnio nepajėgdamas suorganizuoti.

Juliaus Smetonos "raganų gaudymas", Smetoniuko koegzistencija bei su M. Biržiškos mirtimi pasibaigusi epochinės šeimos rezistencija — yra ne juokų, bet tikrai "Dirvos" akimirkų ašarų vertos temos. Įkvėpimo rastų ir psichologas kunigas Yla.

SLA

SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip ŠEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraustiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo $100.00 iki $10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdrauda - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautu pinigus aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už $1,000.00 apdraudos tik $3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už $1,000.00 akcidentalės apdraudos mokestis $2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

SENOSIOS NUBIJOS SUTEMOS

(Prof. L. Zubkar paskaita apie Egiptologiją)

Kovo 25 d. Chicagos Meno instituto Alumnų draugija buvo surengusi paskaitą Marina City patalpose. Skaitė archeologas kun. prof. Louis Zubkar, dėstąs Egipto istoriją Loyolos universitete. Prof. Zubkar yra Orientalinio Instituto direktorius, egiptologas, dalyvavęs kasinėjimuose. Jo paskaitos tema: Senosios Nubijos sutemos. Paskaita buvo iliustruota spalvotais paveikslais. Įžanginėje kalboje prof. Zubkar plačiai nušvietė senosios Sudano Nubijos istoriją, ilgiau apsistodamas prie Egipto, kur prieš mūsų erą buvo senosios kultūros centras Nilo slėnyje, kuris vadinamas Mėlynuoju Nilu, toliau į Ekvatorių.

Ši paskaita buvo tikrai naudinga tiems, kurie domėjosi arba tebesidomi senosios kultūros dalykais. Pasaulio mokslininkai bei archeologai susirūpino gresiančiu pavojumi visai eilei senųjų didingų paminklų ir jų likimu. Imamasi gelbėti tuos nepakartojamus tų laikų civilizacijos gigantus — maldyklas, kai Aswano užtvanka apsėmė Nilo pakraščius, paskandindama šimtus kaimelių, miestelių ir derlingų daržininkystės sklypų. Plačių vandenų pakraščiuose matosi klaikus vaizdas: iš vandens kyščioja buvusių maldyklų minaretai arba kokio namo stogo skiautė. Vietomis per palmių viršūnes košiasi upės vanduo. Šiaip derlingos žemės Sudano Nubijoj beveik nėra. Nilas vietomis labai vingiuotas, jame yra daug salų, bet pakraščiuose vietomis kristalizuotas akmuo arba uola, kuri oro veikiama tirpsta. Yra siaurų bryzų, kurie žaliuoja ir tenai auginamos daržovės, bet didelė dalis pakraščių apsemta. Yra vietų, kur auga mimozos, palmės, o toliau į pietus saulės kepinamas smėlis su aukštesnėmis ar žemesnėmis kopomis, d a r o skurdų vaizdą. Dykumose dar yra senų mažesnių kioskų, kurie smėlio užpustyti, jų kolonos išvirstusios, bet gerai išsilaikiusios. Kiekviena kolona turi skirtingus kapitelius, kas parodo, jog geri menininkai statė tuos mūrus.

Sudano civilizacijos atbudimo ir josios sutemų praeitį archeologai vadina "kataraktomis" (periodų pabaiga), kurių buvo trys. Tais laikotarpiais Sudano Nubijoje graikai atėjūnai gyveno, tai rodo ir rastieji pėdsakai — įvairūs meno išdarbiai ir pan. Taip pat romėnai ilgai Egipte viešpatavo. Iš centrinės Afrikos veržėsi pirkliai, kurie gabeno prekes bei žaliavą. Sudano gyventojai nėra tikrieji negrai. Jie save vadina geltonąja rase. Žodis nuba (Nubija, yra Sudano srityje), vietinių kalboje reiškia "kraštas". Jie yra draugiški ir noriai padeda archeologams prie darbų. Vietinių gyventojų prie kasinėjimų dirba šimtai. Kultūra plaukė nuo Vidužemio jūros į Afrikos gilumą. Meroi pirmame šimtmetyje prieš Kristų buvo kultūros centras romėnų įtakoje, bet afrikiečiai visą laiką bandė įsiveržti į Nilo slėnį. 7-me šimtmetyje visais atvejais dominavo Sudano kraštas. Nubijos karalystė kelis šimtus metų priešinosi Islamui. Dabar Nubijoje yra Islamo (mahometonų) tikyba.

Kufri ir lakunys padeda

Kufri ir lakunys (paprasti darbininkai), jų tarpe 90 metų senis vardu Brezenis Balana, archeologų draugas, jiems daug žinių suteikia ir kartu dirba. Smėlio užpustytuose laukuose bekasinėdami rado Augusto biustą, klasiškos skulptūros stiliumi padarytą iš gipso. Puikus romėno biustas! Čia atrado visiškai naujo stiliaus keramikos darbų — vazų, puodų, kurie labai skiriasi nuo kitų Egipto meno darbų. Šitos vazos plonos, ružavos spalvos, trikampiai raštai, kiek primena graikų įtaką. (Tiesa, graikai taip pat neišvengė egiptiečių įtakos keramikos srityje). Kitų Afrikos kultūrų keramikos išdarbiai sunkūs, gremėzdiški.

Šeikas — vietos šventasis. Prie šeiko būstinės nieko neprileidžia. Sargybiniai dieną ir naktį budi, kad šeikas būtų ramus, sėdėdamas savo pagarbioje pilaitėje. Romėnų statytos tvirtovės egiptietiškos architektūros stiliumi, paprastai su dviem pilonais iš abiejų didžiųjų vartų šonų, panašiai, kaip Europos pilys, su bokštais arba minaretais.

Afrika labai šykšti vandeniu. Nilo pakraščių gyventojai naudojasi upės vandeniu, bet jį reikia išvirinti, jeigu geriama.

Per ilgus šimtmečius savo egzistencijos Nubija nukentėjo ir liko apleista. Josios didinga praeitis, kaip sapnas liko istorijai aiškinti. Dabar tenai matosi naujosios civilizacijos ženklai. Zubkar parodė Justiniano statytas maldyklas, kurios dabar nugrimzdusios Nilo vandenyse. Izis buvęs labai populiarus dievaitis visame Egipte, dėlto jo garbei daug paminklų pristatyta. Pats Aswan dabar modernus miestas, taip pat prie Nilo. Yra gana didelių mūrinių pastatų, kurie turi europiškos architektūros skonį.

Paminklų gelbėjimo darbai

Į pietus nuo Kairo vakarinėje Nilo pusėje paeiliui yra Luxor maldykla, toliau Aswan ir dar toliau į pietinį Egiptą — Abu Simbel, gal būt, patys didžiausi faraonų paminklai, neskaitant piramidžių. Įdomu, kad archeologai ir inžinieriai nuspren dė gelbėti Abu Simbel ir Nefritari maldyklas kitokiu būdu: Kalną kirs iš viršaus, nes kitaip neįmanoma jų iškelti iš apačios, kurie Nilo jau apsemti.

Darbas yra labai sunkus ir sudėtingas dar ir dėlto, kad sienose yra labai daug žmonių figūrų. Tarp kitų dievaičių viduryje sėdi, o kitur stovi pats Rimzis II. Be to, dar iš lauko pusės yra anga į vidų, kur taip pat sienose ir lubose iškalti visoki dievaičiai. Reikia įsivaizduoti, kokio gigantiško didumo yra tos figūros, kad sėdintis žmogus yra 75 pėdų! Šitai primena JAV Mount Rushmore So. Dakotoje mūsų prezidentų paminklus, iškaltus kalno viršūnėje. Visi šitie paminklai gerai išsilaikę, nors gelsvas akmuo kiek suminkštėjęs nuo kaitros ir oro įtakos.

Šis projektas, apie kurį dabar kalbama, yra pats didžiausias, nes užims daug laiko ir pareikalaus didelių išlaidų. Mandulio maldykla jau išgelbėta. JAV remia pinigais. Bus atgabenta į Ameriką. Apie 60,000 gabalų supiaustyta ir tvarkingai laukuose išdėliota, kiekvienas gabalas sunumeruotas, kad atvežus į šį kraštą, būtų galima taip atstatyti, kaip buvo.

Amerika skiria pinigų ir kitiems paminklams gelbėti, sako prelegentas prof. Zubkar.

Baigiant paskaitą prelegentas nuotraukoje parodė Rimzio II karstą Kairo muziejuje. Exspinduliai parodo lavoną, kuris atrodo sudžiuvęs.

Paskaita užsitęsė virš dviejų valandų. Savo reportažą tiktai prabėgomis padariau, paminėdamas būdingesnes vietas.

Š. m. spalio mėn. bus tęsiamas ekspedicijos darbas numatytose naujose vietose iki 1968 metų.

Prieš 35 metus Chicagos universiteto egiptologas prof. James Breasted vadovaujant Orientalinio Instituto ekspedicija atliko didelius darbus. Atkasė Tutenkameno grabokapį Egipte.

—m. š.

Sesuo Marija Mercedes "Azraelis, mirties angelas"
(Čiurlionio galerijos kūrinių fondo nuosavybė)
Seselės Mercedes paroda dabar vyksta "69" galerijoje

VYKSTA PARODOS

SONOMA, Kalifornija.— Lietuvaitė dailininkė Sylvia Seder-Vizbaraitė, gyvenanti Eugene, Oregon valstybėje buvo pakviesta suruošti savo tapybos ir grafikos darbų parodą Off-the-Square Sonoma, Kalifornijoje. Paroda buvo atidaryta balandžio 3 d. ir tęsis iki bal. 30 d.

Dail. Sylvia Seder mokėsi dailės Chicagos Meno institute, kai josios tėvai, Antanas ir Petronelė Vizbarai gyveno Chicagoje. Laimėjusi trims metams stipendiją, studijavo Chicagos universitete. Ji dalyvavo kolektyvinėse dailės parodose Illinojuje ir Oregone. Yra laimėjusi keletą premijų už savo dailės darbus. Dabar ji dėsto dailės dalykus Maude I. Kerns Art Center Eugene, Oregon.

"Eugene Register-Guard" įsidėjo straipsnį apie Seder parodą Kalifornijoje.

Eugene, Ore. gyvena ir dailininkas kun. Pijus Brazauskas, kuris mus ir painformavo apie dail. Seder parodą.

◆

Sesers Marijos Mercedes tapybos ir grafikos darbų paroda dabar vyksta "69" meno galerijoje, 2612 W. 69 gatvė Marquette Parke.

◆

Clevelande Gallery International dabar vyksta dail. Vaclovo Rato iš Australijos ir clevelandiškio skulptoriaus V. Raulo-Raulinaičio paroda.

◆

Chicagos Meno institute yra Chicagos ir apylinkių dailininkų grafikos darbų paroda. Verta pamatyti.